



IMÁGÓ
BUDAPEST
ONLINE

Az Imágó Egyesület online folyóirata
Imágó online.
Kiadás dátuma: 2015. 10. 02.
www.imagoegyesulet.hu
szerkesztoseg@imagoegyesulet.hu

ex libris:
SD

Interjú

„EZ IS EGY KOCCÁZATVÁLLALÁS”

BESZÉLGETÉS A CIVIL CSOPORT HÉTVÉGE SZERVEZŐIVEL

Kovai Melinda: Hogy találtátok ki ezt a kezdeményezést? Honnan jött az ötlet?

Borbándi János: Horváth Kláival ketten találtuk ki, közös ötletünk, ami sok-sok beszélgetés nyomán jött létre. Bennem egy teljesen személyes dolog indította el a gondolatot. Van egy nagyon régi gyerekkori barátom, akivel politikai ügyekben nagyon nem értettük meg egymást, és nehezen volt értelmezhető számomra, hogy ez hogyan történik köztünk. Miközben harminc éve barátok vagyunk, közösek az alapvető értékeink, ebben a témában a süketek párbeszéde folyik, egyáltalán nem értjük egymást, teljesen másképp látjuk a valóságot. Úgy látom, hogy nem csak velünk történik így, sok szempontból társadalmi szinten is hasonló folyamatok játszódnak le. Hogy is van, hogy ennyire nem értjük egymást? Gyakran érzi azt az ember, hogy teljes az értetlenség, a hasítás. A pszichoterápiás szakmának mégis van erről tudása, rálátása – legalábbis azt gondoljuk magunkról, hogy van – így lehet némi felelősségünk is abban, hogy ez megoldódjon a társadalomban.

KM: Milyen tudása lehet erről a jelenségről a pszichoterápiának?

BJ: Az a szemlélet, amivel mi ezt megközelítjük, alapvetően csoportdinamikai szemlélet, amiről van tudásunk.

KM: Azt gondoljátok, hogy a politikai megosztottság lefordítható csoportdinamikai problémákra?

BJ: Szerintem nagyon sok szempontból meg lehet ezt a kérdést közelíteni. Közgazdasági szempontból, szociológiai szempontból, stb., de meg lehet közelíteni csoportdinamikai szempontból is. Nem hiszem, hogy bármilyen diszciplínának van valamilyen teljes értékű, kizárólagos válasza arról, hogy ilyenkor mi történik egy társadalomban. Sok minden és nagyon sok nézőpont érvényes. Így a csoportdinamikai nézőpont is, ami sokat hozzá tud adni annak a megértéséhez, hogy mi zajlik körülöttünk, köztünk. Az elmúlt húsz-huszonöt évben ez a szempont kevésbé merült fel, néhány kivételtől eltekintve – például Lust Iván, Virág Teréz, Erős Ferenc – nem nagyon foglalkozott ezzel a szakma, legalábbis én nem tudok róla.

KM: Úgy láttam, hogy viszonylag nagy stábja van a Civil Csoport Hétségének. Ez hogy alakult?

BJ: Horváth Kláriék néhány évvel ezelőtt elkezdtek csinálni újra a Pszichoterápiás Hétségét, ami nagyon sikeres azóta is. Innen jött az ötlet, hogy fölhasználva ennek az eszköztárát, érdemes lenne csinálni egy rendezvényt nem szakmabelieknek, nem pszichológusoknak társadalmi kérdések megértésére. Terenyi Zolival szervezi Klári a pszichoterápiás hétségét és akkor még benne volt a stábban Eszik János is, aki időközben kiszállt, így négyen voltunk a



IMÁGÓ
BUDAPEST
ONLINE

Az Imágó Egyesület online folyóirata

Imágó online.

Kiadás dátuma: 2015. 10. 02.

www.imagoegyesulet.hu

szekesztoseg@imagoegyesulet.hu

ex libris:

SD

kezdő pillanatban. Meghirdettük, volt egy első alakuló ülés, ott elmondtuk, mit szeretnénk, fölvetettük a problémákat, csoportoztunk és többé-kevésbé azokból, akik oda eljöttek, maradt a stáb, bár van, aki később csatlakozott. Aki azt gondolta, hogy őt ez érdekli, szeretne ebben dolgozni, ingyen beletenni munkát, mert érdekli a kérdés.

KM: Amennyire én tudom, a pszichoterápiában és a csoportos terápiákban a politika bizonyos értelemben tabu. A terapeuta politikai beállítottsága nem kerülhet a terápiás térbe, maga a téma pedig, és talán általában a társadalmi kérdések is vissza vannak vezetve a páciens személyes problémáira. Ti ezzel mit kezdtek?

BJ: Mi egyáltalán nem akarunk megoldani társadalmi problémákat. Szeretnénk ránézni, mi történik velünk, és hogyan viszonyulunk a demokratikus működéshez. Azt gondoljuk, hogy ez nem egy olyan dolog, ami kizárólag a parlament, a politika szintjén működik. Ha egy társadalom demokratikusan működik, az megjelenik a családokban, az iskolákban, a munkahelyen, mindenhol, ahol alá-fölérendeltségi viszony van, vagy együttműködünk egymással. Amiben mi gondolkodunk, alapvetően az, hogy rá lehessen nézni arra, pontosabban legalább azok, akik eljönnek oda, és érdeklődnek ez iránt, rá tudjanak nézni arra, hogy ők vajon hogyan viszonyulnak a demokratikus működéshez. Hogyan viszonyulnak azokhoz a frusztrációkhoz, nehézségekhez, amiket nekik okoz a demokratikus működés. Vagy éppen ők hogyan autoriterek egy ilyen helyzetben. Sok mindenre rá lehet látni, fel lehet ismerni, de nem gondolom, hogy megoldjunk társadalmi problémákat, nem is cél.

Bánki György: Az egyéni terápiákban sem teljesen megkerülhetőek a társadalmi kérdések. Akik ma voltak nálam, azok közül hárman-négyen arról is beszéltek, hogy az országunkban hogy érzik magukat. Ez nem feltétlenül valamilyen fontos önismereti kérdésnek az elhárítása. A közéleti kérdések alól nem lehet kibújni a pszichoterápiában sem. A társadalmunk emlékeztet a borderline-ok családjára. Egy borderline-ná cseperedő ember családjában hiányzik a tágas, kényelmes, szerető figyelem, amiben a kicsi megtanulja azt, hogy ő kicsoda-micsoda. Nincs meg a közeg, ami normális esetben őt lelki értelemben tartalmazni tudja, az élményeit emészthetővé teszi, segít neki, hogy a megoldhatatlannak tűnő aggodalmi és düheivel valahogy az idők során gondolattá váljanak, hogy mélységében érzékelni tudja magát. Hogy ily módon reflektálni tudjon arra, hogy ő ki, és mire van szüksége, és hogy a másik ember ténylegesen milyen, a jó és rossz tulajdonságaival együtt. Hogy át tudja élni, hogy a másik is egy valóságos és egységes valaki, mindenféle tulajdonságokkal. Ha ez hiányzik, akkor ez az ember egy össze-vissza hasított, változékony személy lesz. Ha ezt a modellt, erőltetetten nyilván, de Magyarországra vonatkoztatjuk, akkor azt találjuk, hogy ez egy olyan ország, ahol rengeteg történelmi okból, például az egymással versengő traumatizáltságok miatt egy olyan helyzet áll fenn, hogy az, aki benne van, nem érzi, hogy őt, mint személyt tartalmazza a társadalom. Nem érzi, hogy a története bátran megosztható, és megértésre talál, vagy ha baja van, akkor vigaszt kap, hogy szolidaritásra számíthat. Ez egy atomizált, zsigerien, de nem a polgári értelemben véve individualista ország. Míg a polgári individualizmus alapja a felnőtt szabadság, a zsigerié inkább egy preverbális, gyermeki létmód rögzülése, amikor még nem tudunk reflektálni a helyzetünkre, pláne együtt a csoportban, hanem mindenki a maga szükségletére próbál valamilyen kapkodó választ adni. És azért a kommunikáció is inkább kezdetleges, inkább indulat fűti, és a jó és a rossz elkülönítésére hajlik. A Civil Csoportnak nincsen megváltó ambíciója, hiszen oda pár tucat ember jön el, valójában nem tudunk



IMÁGÓ
BUDAPEST
ONLINE

Az Imágó Egyesület online folyóirata

Imágó online:

Kiadás dátuma: 2015. 10. 02.

www.imagoegyesulet.hu

szekesztoseg@imagoegyesulet.hu

ex libris:

SD

társadalmi kérdéseket megoldani. Az a lényeg, hogy a csoportnak van egy jó ereje, ha kézben tartjuk, míg máskülönben lehet egy negatív ereje is, ha rosszak a feltételek. Mi abban bízunk, hogy túl azon, hogy megélhetjük a demokrácia működésének a nyűgeit, a végére talán a csoportban való működésünknek a jó erejét is meg lehet tapasztalni. A másik, ami most fölmerül bennem, egy szociálpszichológiai nézőpont, hogy nem elég a személy szintjén nézni a dolgokat, tehát úgy, hogy mondjuk kóros személyiségek vagy éppen aktuálisan rossz állapotú emberek vagy csoportok „csinálják a bajt”. Egy átlagos emberből is ki lehet hozni a legrosszabbat, ha rossz a közeg, ha rosszak a keretfeltételek. Ráadásul nem csak a helyzetet kell nézni, hanem a rendszert is, ami a helyzetet életre hívja. Érdeemes megvizsgálni, hogy ebben az országban milyen kereteket biztosít nekünk a társadalom és a belőle születő hatalom, amelyek között végül rosszul bánunk egymással. A CCH egyik kérdése, hogy tudunk-e egy alternatív élményt nyújtani. Az az ambíciónk, hogy a pszichoterápiás elven épülő kiscsoportokkal, közép csoportokkal, meg a nagycsoporttal valahogy ezt az előbb említett tartalmazottság élményt növeljük azáltal, hogy a csoportban elfoglalt helyzetet és működést világosabban lehet látni. Egy kicsit világosabban. Nem megvilágosodásról beszélek.

KM: Ha jól értem, akkor ti valami olyasmit gondoltok, hogy egy ilyen közegben, a kiscsoportban, nagycsoportban, közepes csoportban valamilyen módon leképeződnek társadalmi dinamikák, ott erre rá lehet nézni és lehet valahogy kezelni. Tudnátok arról mesélni, hogy egy hétköznapi ember számára ott milyen dinamikák jelennek meg és hogyan válnak kezelhetővé, láthatóvá?

BJ: Igen, valóban azt gondoljuk, hogy a nagycsoportban leképeződnek bizonyos társadalmi dinamikák. Ez nem jelenti azt, hogy „a” társadalom jelenik meg kicsiben a nagycsoportban, de a társadalom bizonyos jellegzetességei – és azt nem látjuk előre, hogy melyek lesznek ezek –, meg fognak jelenni a nagycsoportban és tapasztalatunk szerint valóban meg is jelennek. Ezeket fel lehet ismerni, lehet róluk gondolkodni, sok mindent lehet csinálni. Ugyanakkor – visszautalva az elejére – azért nagyon nehéz ez a beszélgetés, mert valójában mi is folyamatosan gondolkozunk azon, hogy mi ez a Civil Csoport Hétvége. A létrehozása alapvetően egy zsigeri válasz volt a személyes rossz érzésünkre, ami abból fakad, ahogyan mi érezzük magunkat ebben a társadalomban: megértetlennek, és olyannak, aki nem tud megérteni másokat, az egész egyre inkább egy kavargó massa, amiben el lehet tévedni, nagyon zavarba ejtő. Hát akkor csináljunk valamit. Ezt most már csináljuk három-négy éve és folyamatosan gondolkozunk azon, hogy amit csinálunk, az valójában mi is, mire lehet használni. Most tartottunk az analitikus konferencián (2014) egy műhelyt, ami rengeteg gondolatot ébresztett sokunkban, most csak azt tudom mondani, ami énbennem fölmerült. Szerintem a Civil Csoport Hétvége bizonyos szempontból egy labor. Ami borzasztóan nem éri meg olyan értelemben, hogy a befektetett energia és a végén kijött változás nagyon nincsenek arányban. Nagyon sok embernek, nagyon sok munkája van benne. Emellett nyilván olyan emberek jönnek el erre a hétvégre, akik amúgy is nyitottak ezekre a kérdésekre, az ő bennük létrejövő változás valószínűleg nem fogja megváltoztatni a társadalmat. De arra talán mégis jó ez az egész, hogy nagyon sok mindent meg lehet tapasztalni. És ennek hatására konkrét társadalmi kérdésekben, konfliktusokban sokkal jobb válaszokat tudunk esetleg adni a későbbiekben.



IMÁGÓ
BUDAPEST
ONLINE

Az Imágó Egyesület online folyóirata

Imágó online.

Kiadás dátuma: 2015. 10. 02.

www.imagoegyesulet.hu

szekesztoseg@imagoegyesulet.hu

ex libris:

SD

Lénárd Kata: Egy terápiában?

BJ: Nem feltétlenül terápiában. Sok minden irányban elmehet ez a dolog, amit még nem látunk. Én el tudom képzelni például, hogy majd valamikor ezt, vagy egy ebből kialakuló rendszert – amit még nem ismerünk – fel lehet használni bizonyos társadalmi szintű konfliktusok kezelésére. Mondjuk egy olyan helyen, mint Gyöngyöspata. És ehhez képest lehet a CCH egy labor. A szisztéma, amit kigondoltunk, meg amit csiszolgatunk, valójában évről évre változik. Mindig rá tudunk nézni, hogy ez vagy az az újítás használható-e és ha igen, akkor hogyan használható, milyen változást hozott. Az egész egy kísérlet tulajdonképpen, amiben azok, akik csinálják, beleteszik magukat és próbálkoznak.

BGy: A mi motivációink, vagy az idealizmusunk az – bár most inkább a magam nevében beszélek –, hogy hogyan tudjuk átvinni saját magunkat és esetleg még pár embert az elszenvető pozícióból a konstruktív cselekvőbe. Zimbardo, amikor ezekről a helyzetekről beszél, amik gonoszságra is ösztönözhetnek, azt mondja, hogy a helyzet, a csoport, a tekintély vagy az idő nyomása alatt az ember gyakran hirtelen tesz valamit, amit nem kéne, vagy éppen nem csinál valamit, amit kéne. Például nem segíti fel, aki elesett, vagy nem tiltakozik az igazságtalanság ellen, vagy megcsinál valamit, amit nem helyes, de könnyű, tehát például gonoszul kezd el működni. Vagy, és ez a keresett alternatíva, hogy megáll, fölismeri a saját erkölcsi sugallatát, és elkezd konstruktívan cselekedni. Az én személyes motivációm ebben a civil csoportban az, hogy az alól a nyomás alól, ami arra készítetne, hogy semmit se csináljak, csak szenvedjek, hogy tehetetlenül vakkantgassak a tévére otthon a kanapén, abból valahogyan konstruktívba menjek át. Az analitikus konferencia címe az volt, hogy Szenvedély és közöny. Arra is vigyáznunk kell, hogy ne uralkodjon el rajtunk a térítés vágya vagy a vehemens megnyilatkozások élvezete, ugyanakkor ne legyünk cinikusak vagy apatikusak, és ne mondjuk azt, hogy itt már szinte semmit se lehet csinálni. Mert nem igaz.

BJ: Két példát mondtunk a konferencián arra, hogy hogyan szűrődik be a mindennapi társadalmi tapasztalat a nagycsoport működésbe. Az egyik a terapeuta viszontlátásról szólt. Ez a Klári története arról, amikor nagycsoportot vezetett az egy évvel ezelőtti Civil Csoport Hétvégén. Az történt, hogy a nagycsoporton volt egy viszonylag neutrális csoportvezetői instrukció, ami annak szólt, hogy nem kell fölállni, hanem lehet ülni is mondani. És ebből lett egy borzasztó intenzív...

BGy: Ez az eleje volt. Volt egy nő, aki fölállt. Erre mondta a csoportvezető, hogy meg lehet ülni is szólalni...

BJ: De tényleg megnyerően és szocializációs céllal, mert nem biztos, hogy tudja, hogyan kell nagycsoportban viselkedni. Amiből aztán borzasztó vihar lett. Az volt az érdekes a dologban, hogy valahol ez az egész felkavarodottság a hatalomról és a hatalomhoz való viszonyról szólt, nagyon sok szinten. Hiszen a nagycsoport vezetése is hatalom, az ellene támadó indulatok a mindenkori hatalomhoz való viszonyról is szólnak. A csoportvezetőnek közben eszébe jutott, hogy az indulat valójában kintről jön, ahol a hatalom éppen valami elképesztő sebességgel nyomul be a civil szférába és minden más helyre. Viszont ezt egyszerűen nem bírta kimondani. Ez volt a legérdekesebb, ahogyan ő nem tudta megtenni azt a nagycsoport-vezetői értelmezést, aminek abszolút helye lett volna, és ami meg is született a fejében. Mert nem



IMÁGÓ
BUDAPEST
ONLINE

Az Imágó Egyesület online folyóirata

Imágó online.

Kiadás dátuma: 2015. 10. 02.

www.imagoegyesulet.hu

szekesztoseg@imagoegyesulet.hu

ex libris:

SD

lehet megmondani, mert a politika, mint téma bénítja az embert, így a nagycsoportvezetőt is. Épp a neutralitása megőrzésére irányuló késztetés tette egyszerűen képtelenné arra, hogy cselekedjen. Ez a bénultság, ez borzasztó. És ez tulajdonképpen analóg azzal, amivel küszködünk, hogy rosszul érezzük magunkat, de nem tudunk cselekedni, mert azt gondoljuk, hogy politikával nem illik foglalkozni.

BGy: Mármint hogy te így gondold.

BJ: Egy pár éve elkezdődött, de azért ezekkel a kérdésekkel az elmúlt huszonöt évben nagyon foglalkozott a szakma, sőt eléggé el is határolódott ettől, miközben elég jelentős társadalmi változások történtek. Voltak a történelemnek olyan időszakai, amikor politikai-társadalmi kérdésekkel sokkal intenzívebben foglalkozott a pszichoanalitikus vagy pszichoterápiás gondolkodás, és Nyugat-Európában azért most is sokkal erőteljesebben keresik a válaszokat ezekre a kérdésekre. Itt most valahogy ez nem ment, nem megy, biztosan nem véletlenül. Visszatérve arra, hogy hogyan szűrődik be a társadalom a csoport működésébe, a másik példa az én saját élményem. A csoporton sokan megnevezték, definiálták magukat, mint baloldali-liberális részvevőket és ennek a kapcsán arról kezdtek el beszélni nagyon nagy erővel, hogy ők hogyan rekednek ki a társadalomból, az országból annak a mentén, hogy a jobboldal, a Fidesz-szavazók őket kiszorítják és milyen végtelenül magányosnak érzik magukat ettől. Az érdekesség az volt, hogy volt viszonylag sok jobboldali érzelmű, vagy Fidesz-szavazó is a rendezvényen, akik ettől szintén rettenetesen kiszorítva érezték magukat a csoportból, olyan is volt, aki el is ment egyébként. Amikor másnap kiderült, hogy ki ment el, és a nagycsoport elkezdett ezzel a tapasztalattal dolgozni, nagy nehezen kibontakozott, hogy a jobboldali érzelmű emberek milyen rettenetesen kiszorítva érezték magukat azáltal, hogy milyen agresszívan képviselték a magukat baloldali-liberálisnak definiálók. Akik az végül is, az én értelmezésem szerint jelentős részben a saját integrálatlan agressziójukat projektálták a „jobboldali” „Fidesz szavazókra”. Szerintem valami ilyesmi hasítja szét társadalmat, lehetetleníti el a párbeszédet. Az elmúlt nyolcvan-száz év rengeteg traumája. Így-vagy úgy, különböző pillanatokban, de tulajdonképpen szinte minden család traumatizálódott és azután más alkalommal traumatizált másokat, de legalább haszonélvezője vagy néma szemlélője volt mások traumatizálásának. És ezeknek a családi történeteknek a feldolgozatlansága olyan mélyen ül az emberekben, hogy ettől nem lehet egymással szóba állni, ezektől a sérelmekről, meg ezeknek a feldolgozatlanságától. Megkockáztatom, hogy a legnehezebben feldolgozhatóak, vagy ha úgy tetszik, integrálhatóak nem az elszenvedett traumák, hanem azok, amelyeket a mi családunk követett el. A saját agresszióink. Ezt kell a leginkább hátrítani, távol tartani magunktól. Szerintem valami ilyesmi, a saját agresszió integrálatlansága mutatkozott meg az elmúlt Civil Hétféven a fent említett momentumban.

BGy: Én nem egészen így emlékszem erre.

BJ: Ez az én értelmezésem a helyzetről.

BGy: Ha megengeditek, én picit vitatkoznék Jánossal. Most volt egy ilyen jobb-bal történet, és talán az előzőn is, de nagyon sokszor nem ez jött felszínre. Máskor más törésvonalak mentén alakultak ki az ilyen nehézségek, például, hogy ki a „pszichó” és ki az „igazi civil”, vagy ki a „zöld zoknis” és ki a „piros zoknis”. Különböző ügyek mentén indultak el ezek a kettéosztódási



IMÁGÓ
BUDAPEST
ONLINE

Az Imágó Egyesület online folyóirata

Imágó online.

Kiadás dátuma: 2015. 10. 02.

www.imagoegyesulet.hu

szekesztoseg@imagoegyesulet.hu

ex libris:
SD

fantáziák. Tehát most a jobb-bal bejött, de nem mindig ez jön be. A másik, hogy van ebben valami, az elkövetés meg az elszenvetés körül, de a probléma az, hogy ezeket pillanatról pillanatra újratermeljük. Én azt gondolom, hogy annyira rossz kulturális, jogi és emberi környezetben vagyunk, hogy bármikor bárkivel megtörténhet a trauma. És hogy tulajdonképpen viszonylag kevés köze van a jobb-bal kérdéshez, csak erre a látszat-tengelyre egy jelentős manipuláció épül, mert ez egy biznisz. A társadalom olyan állapotban van, hogy bármelyikünk kerülhet ilyen helyzetbe. De ettől még igaz, amit mondtál.

BJ: De amitől ez létrejön, az már egy csoporthelyzet, és én arról beszélek, hogy ez a csoporthelyzet mitől jön létre.

BGy: Talán az egész hétvégének akkor van értelme, ha fülön csípjük, hogy ez hogyan történik, mitől lesz traumatikus a csoportban vagy a társadalom szintjén ez a dolog. Milyen mechanizmusok okozzák. Ha ezt nem tesszük mellé, és nem próbáljuk meg legalább befolyásolni, akkor hiába mondjuk össze a különböző történeteinket, tulajdonképpen kutyafülét sem fog érni.

KM: Amit az előbb elmondtál, hogy projekció történt, agresszió vetült ki, a csoport maga megértette?

BJ: Ez bennem később állt össze.

KM: Akkor nem feltétlenül abban a konkrét csoportban, de általában mit értsünk az alatt, hogy megértés? Tehát mi tud történni egy csoportban, amire ti azt mondjátok, hogy ez klassz volt, ezért csináltuk?

BGy: Azért az emberekben a folyamat során sok minden felszínre jön. Sok minden megtörténik, sok minden elrendeződik, hogy mi aztán vagy értjük, vagy nem értjük, az egy másik kérdés.

BJ: Az a csoporttag, aki kirobbantotta ezt a konfliktust, amiről az imént a Klári kapcsán szó volt az a következő évben is visszajött, és azt mondta, hogy neki az elmúlt évben a legnagyobb élménye a civil hétvége volt, ami rengeteg szinten ragadta és mozgatta meg.

BGy: Ő úgy ült az előző évi nagy csoporton pont mellettem, hogy szinte füstölt a feje, és később azt mondta, hogy a következő évben ezért is muszáj volt eljönnie még egyszer, mert borzasztó fontos dolgokat tudott meg saját magáról és a közösségről.

BJ: De a hatás persze nem feltétlenül ott derül ki, gyakran utólag, a személyes kapcsolatok mentén. Volt olyan csoporttag, aki később azt mondta, hogy a hétvége és alapjaiban változtatta meg a működését a mindennapi munkájában – ő egyébként az üzleti szférában dolgozik. Úgy érzi, hogy egy csomó dologban teljesen másképpen működik, tudatosabban sokkal transzparenssebben, átláthatóbban, amiről számos visszajelzést kapott a munkatársaitól is.

BGy: Volt egy srác, aki az egyik hétvégnek a végén azt mondta, hogy ha neki előre elmondják, hogy ez ilyen, biztosan nem jön le, viszont így, hogy itt volt, borzasztóan örül. Tehát ha azt tudja előre, hogy ez ekkora szenvedés, akkor tutira nem teszi be a lábát, így viszont nagyon megérte. Tehát ez nem egy kellemes hétvége. Szóval nem lehet azt mondani, hogy kellemesen



IMÁGÓ
BUDAPEST
ONLINE

Az Imágó Egyesület online folyóirata

Imágó online:

Kiadás dátuma: 2015. 10. 02.

www.imagoegyesulet.hu

szekesztoseg@imagoegyesulet.hu

ex libris:
SD

vagyunk együtt.

KM: És hogy fogalmaznátok meg akkor, hogy egy hétvége mikor éri el a célját?

BGY: Nem tudjuk ezt pontosan, azért sem, mert nem mi vagyunk a mércéje.

BJ: Ez nem egy szervezetfejlesztési célú rendezvény.

BGY: De valamiért felelősséget kell vállalnunk. Többféle visszajelzés is van. Van egy záró plenáris, ahol megjelennek az elvarratlan szálak, van lehetőség, hogy reflektáljanak a hétvégére, illetve még valamit kimondjanak, amit szeretnének. Tehát van egy visszajelző kör. Ebből általában azt érezzük, hogy ez az ügy fontos. Nem kellemes, de fontos az embereknek. A másik, hogy van egy kitöltendő feedbackes papír. Az is egy lehetőség arra, hogy valamit visszakapjunk abból, hogy ez hogyan ment. És hát nyilván az lenne a legjobb, ha lenne utánkövetés, hogy két-három hónap múlva valaki mit gondol erről. Ennek most inkább az az útja, hogy látjuk-e a következő évben.

BJ: Van egy harmadik része, a stábmunka. Saját magunkkal is dolgozunk, tizenhét ember. Ez önmagában is nagy csoport és sokszor utólag rakjuk össze, hogy mi történt a kics csoporton, nagycsoporton, mi hogyan látjuk a dinamikáját, hogyan tudjuk megérteni, hogy mi is történt.

BGY: Egy kicsi hétvége, és gyakorlatilag annyi mindent tartalmaz, hogy egyszerűen nem látjuk át, csak egy töredékét, és azt próbáljuk összerakni.

BJ: Minden csoportműködés ilyen. Annyira sok minden történik, hogy csak egy részét lehet érteni. Nyilván, ha valaki szakember, az sokkal többet ért belőle, de teljes egészét nem lehet átlátni.

KM: Szó volt itt bűnös és áldozati dinamikákról, de nem volt szó arról a tömeges traumatizációról, amit maga a rendszerváltás csinált, a tömeges deklasszációdról. Megjelenik-e ez ezekben a csoportokban? Tehát, hogy valaki elől el vannak zárva az anyagi lehetőségek, az érdekérvényesítés lehetőségei, vannak, akik egzisztenciális értelemben folyamatosan leszorított és reménytelen helyzetben vannak. Meg tud ez a probléma, nevezhetjük akár osztálykonfliktusnak, jelenni a Civil Csoport Hétvégén?

BGY: Volt egy ilyen résztvevőnk, aki talán akkor éppen nem volt hajléktalan, de korábban az volt. Most épp egy hajléktalanokat támogató szervezetben dolgozott. De a hétvége nem erre van kihegyezve. Praktikusan van egy támogatási rendszer olyanoknak, akiknek nincs erre elég pénzük.

LK: De cél lenne-e az, hogy be tudjatok hozni ilyen embereket is?

BJ: Persze, célunk lenne, hogy a társadalom legteljesebb merítése meg tudjon jelenni, amibe beletartozik a jobb-bal, a fönt-lent, minden. Ugyanakkor a jelenlegi kereteink, illetve az azzal együtt járó költségek, a szállás, étkezés ára ellentmondanak ennek.



IMÁGÓ
BUDAPEST
ONLINE

Az Imágó Egyesület online folyóirata

Imágó online.

Kiadás dátuma: 2015. 10. 02.

www.imagoegyesulet.hu

szekesztoseg@imagoegyesulet.hu

ex libris:
SD

KM: Lehet, hogy a hajléktalan nem is a legjobb példa, mert ő esetleg bekerülhet civil szervezetten keresztül. De a magyar társadalom kétharmada, a lecsúszó középosztály, akik százezerből élnek, az ő problémájuk meg tud itt jelenni?

BGy: Sokféle konfliktus meg tud ott jelenni, de ez társadalmilag inkább homogén közegnek tűnik, inkább a középosztályról van szó. Tehát osztálykonfliktus azért nem tud megjelenni, mert ez a leszakadóban lévő közép, alsó-közép réteg van jelen, a nagyon szegények eleve nehezen keverednek ide, mint ahogyan azok sem, akik a hatalom segédelméből éppen jól hasítanak.

BJ: Amellett nem ez a fókusz. A nagycsoportvezetőnek, ha megjelenik osztálykonfliktus, az ebben az esetben elsősorban egy csoportjelenség. Mi alapvetően úgy gondolkodunk a csoportról, mint lélektani térről. Tehát, ha mondjuk megjelenik osztálykonfliktus, akkor ebben az értelmezési keretben a hatalom, illetve a kiszolgáltatottság érzése jelenik meg. Ami millió módon meg tud jelenni, nem csak úgy, hogy neked van pénzed, neked meg nincs, hanem például úgy, hogy a pszichológusok tudják, hogy mi történik a csoportban, mi meg itt nem vagyunk pszichológusok és állandó megaláztatásokat élünk át, és ezek szerint úgy viselkedünk, ahogy nem illik, egy térben, ahol fogalmunk sincs, hogy kéne viselkedni.

BGy: Nem tudjuk, lehet, hogy legközelebb ez fog megjelenni, vagy valami hasonló. De lehet, hogy egyáltalán nem, viszont mindig megjelenik valami, amit utólag sem könnyű detektálni, hogy mi. Az osztálykonfliktus önmagában véve nem egy végpont, a mögött van egy lélektani élmény. Tehát az, hogy neki van pénze, nekem meg nincs, az nem csak annyi, hogy ő tud venni magának autót én meg BKV-val járok. Ez önmagában nem feltétlenül okoz szenvedést. De az igen, ha az ember úgy érzi, hogy ez nem igazságos, hogy másoknak van, nekem meg nincs, hogy én ki vagyok fosztva, ki vagyok rabolva.

KM: Értem. Ha ez egy lélektani konfliktusként van értelmezve, akkor szerintetek mi az a szerencsés dolog, ami történhet egy ilyen lélektani konfliktussal? Szerintetek hogyan oldódhat meg egy ilyen konfliktus? Mi a jó kimenetele ennek?

BJ: Megértődik.

KM: Hogy neki miért nincs autója?

BJ: Hogy miért fáj ez neki. Én ismerek többé-kevésbé boldog, viszonylag szegény embereket és nagyon nem boldog gazdagokat.

BGy: Maradjunk ennél, hogy szegény-gazdag. Aki szegény, az gondolhatja azt, hogy a gazdag az biztos zsidó, vagy hogy a privatizációnál jó helyen állt. Tehát bűnbakot képez.

BJ: Vagy azt is gondolhatja a gazdag azt, hogy a szegény biztos nem dolgozik.



BGy: Az már egy lélektani jelenség, hogy én dehumanizálok, előítéletet építek, tipizálok, címkézek. Ezek lélektani mechanizmusok, ezekkel már lehet mit kezdeni. A megoldás nyilván nem az, hogy mi eltüntessük a szegényt meg gazdagot, hanem hogy megértsük, hogy az a dolog, ami tényszerű, abból hogyan lehet rosszabb vagy jobb dolog. Mert az tényszerű, hogy van, akinek van autója, van, akinek meg nincs.

LK: Mondtad, hogy zöld zokni vagy piros, tehát, hogy mindegy, hogy mi mentén megy a hasítás. Szerinted egy olyan reflektálatlan, preverbális társadalomban élünk, ahol alapszükséglet a hasítás és fog találni egy témát, amely mentén tud hasítani? És most éppen a bal-jobbot találtuk?

BGy: Azért ennél még alapvetőbb szerintem, hogy minden csoportban megjelenik ez, különösen egy nyugtalanító nagycsoportban. Zöld Bálint írta le az elsődleges polarizációt. Ha összegyűlik egy csoport, akkor lesz egy ilyen valami, és az lehet, hogy a zöld zokni meg a piros zokni különbözősége, ami mentén kettéválnak, és utána ez dinamikailag nagyon sokáig, vagy végig meg fogja határozni a csoportot. Tehát nem biztos, hogy a politikai preferencia, lehet, hogy hajhosszúság, vagy mit tudom én. Inkább azt mondom, hogy ez inkább általában az emberi csoportra jellemző dolog, semmint arra, hogy most mi van Magyarországon. Tehát valóban, a nagycsoport nem biztos, hogy Magyarországot reprezentálja. Ahhoz túl kicsi merítés.

LK: Amikor azt mondtad, hogy nem szólalok meg és közönyös vagyok, vagy szenvedélyesen ordibálok, vagy aktívan tenni valamit. Ezek között választani, ez egyúttal trauma feldolgozás is?

BGy: Nem, ez nem trauma feldolgozás, ez annak az egyik lehetséges aktív kimenetele, hogy hogyan ne engedjek annak a csábításnak, hogy ne csináljak semmit, vagy csináljak valami szemétséget.

LK: Szemétséget?

BGy: Igen. Ha például beállok a sakálok közé üvöltölni, vagy elkezdek utálni valakit, vagy belül becsmérlem és dehumanizálok, vagy direkt ártok neki. Például ha engedek annak a csábításnak, hogy azt gondoljam XY-ról, hogy ő egy patkány, meg a „hózzá hasonlók” is, akkor én is beálltam egy olyan sorba, ahol én lehet, hogy hangosan nem mondom, de azt gondolom egy embercsoportról, hogy ők patkányok. De akkor én ártok magamnak és ártok a társadalomnak még akkor is, ha egy szót sem szólok erről. Viszont megpróbálhatok valamit csinálni, hogy ne induljak el ezen az úton. Ebben persze van kockázatvállalás, mert az mindig kockázatvállalás, ha valamit csinálsz, ami nem fog beleilleni a trendbe. Ugye az, aki most nem valami nagyobb csoport, vagy zsigeri elköteleződés mentén beszél, az nagyon könnyen kerül rossz helyzetbe. Tehát ez egy kockázat. Az is kockázatvállalás, hogy ezt csináljuk. Látszólag nem, de valójában nem tudjuk, hogy mit gondolnak rólunk, nem tudjuk, hogy mi érhet minket. Elvileg semmi különös, de van benne kockázatvállalás valamiért, ami rajtunk túl mutat. Azon túl, hogy ez nekünk is fontos, hogy megéljük, hogy csinálunk valamit, mert van ebben egy öngyógyítás. Lehet, hogy a Civil Csoport Hétvége önmagában ezzel az outputtal nem olyan izgi, de mégiscsak egy példamutatás, akár a szakmabelieknek, akár bárkinek, hogy lehet tenni valamit. Hogyha nem csinálunk dolgokat, akkor nem is lesz semmi. Mert attól,



hogya nagyon vágyom rá, hogy mondjuk a társasház „kitatarozódjon”, és ülök és várok rá, hogy ez megtörténjen, nem lesz kitatarozva.

KM: Ahogy ti fogalmaztatok, bármelyikünk kerülhet olyan helyzetbe, hogy egyik pillanatról a másikra ellehetetlenítik a munkahelyén vagy a nyilvánosságban, vagy bárhol. Szóval kegyetlen a világ. Lehet titeket úgy is értelmezni, hogy csináltok egy Varázshegyet, ahol egy mikromilióban, biztonságos, megtartó környezetben zajlanak le és oldódnak meg a konfliktusok.

BJ: Bár a CCH deklaráltan nem pszichoterápiás célú rendezvény, de ezt hívják pszichoterápiának...

KM: Igen, de a világ nem egy biztonságos hely. Mit lehet egy ilyen súlyos demokratikus deficitel, kiszolgáltatottsággal kezdeni egy demokratikus tudás birtokában?

BGy: Ha arra rájönnek, akik eljönnek, hogy ezek a jelenségek, amik ma az egész társadalomban léteznek, azok egyszerű emberi konfliktusok, akkor már tudnak valamit. Tudom, hogy ez nagyon banálisan hangzik. De semmi többről nincs szó. Aztán van, aki ezt használja valamire. Ahogy Bergmann mondja, én az emberire teszem a hangsúlyt. Tehát elismerem, hogy a másik nem egy démon, egy megszállt lélek, vagy egy embergyűlölő úrmókus, hanem egy ember, akinek beakadt valami. És lehet, hogy most nem viselkedik velem kellemesen, de valamit gondol, vagy érez, vagy történt vele valahol valami. És ha én őt egy embernek látom, márpedig egy ilyen közegben, ahol mi dolgozunk, erre van esély, akkor tudni fogom, hogy ezek emberi konfliktusok.

BJ: Ha így tesszük fel a kérdést, azzal az egész érvénytelenítődik. Hiszen van az életnek egy csomó olyan konfliktusa, ahol nem vagy olyan kiszolgáltatott. Nyilván, ha egyedül neveled a három gyereket és nincs sehol máshol állásod, akkor nem veszed fel a kesztyűt egy munkahelyi konfliktus esetén, hiszen nem ez a legfontosabb. De azért millió olyan más helyzet van az életben, amikor nem feltétlenül ekkora a tét. És mégis belül dől el, hogy én behajolok, vagy nem hajolok be. Gondolhatom én valamiről, hogy az objektíven micsoda égbekiáltó igazságtalanság, de valójában attól válik valamilyenné, ahogy azt az abban résztvevő megéli. A modern holokauszt elméletek sem tesznek egyenlőtlenséget a traumatizáltság mértéke közé. Nem mondják, hogy mindenkivel ugyanaz történt. Mindenkivel más történt. Az, hogy ki élte túl és ki nem élte túl, az sok esetben tényleg a vakszerencse. De az, hogy aki túlélte, az hogyan tudta továbbélni az életét, vagy hogyan nem tudta, mondjuk ugyanazon megtörtént eseményekkel, az nagyon sokban attól függ, hogy ő hogyan élte meg, ami megtörtént vele. A saját személyiség szerveződésétől. Ezen múlik, hogy én mit fogok megélni egy kiszolgáltatott munkahelyi helyzetben. Hogy én egy utolsó senki vagyok, akivel bármit megcsinálhatnak és teljesen elveszítem a kompetenciámat az életem fölött, vagy valahogy meg tudom azt élni, hogy ez egy kompromisszum, amivel együtt tudom magam kompetens embernek megélni. Ettől még természetesen rossz, de nem leszek annyira tehetetlen. Egy csomó dolog belül dől el.

KM: Miben különbözik a Civil Csoport Hétvége a Pszichoterápiás Hétvégétől?

BJ: Nagyon komoly munka, hogy ez a dolog önállósodjon és megtalálja a saját identitását, mivel a Pszichoterápiás Hétvég struktúráját vettük át és a stábben is nagyon nagy átfedés van.



IMÁGÓ
BUDAPEST
ONLINE

Az Imágó Egyesület online folyóirata

Imágó online:

Kiadás dátuma: 2015. 10. 02.

www.imagoegyesulet.hu

szerkesztoseg@imagoegyesulet.hu

ex libris:

SD

Kevés olyan ember van, aki a Pszichoterápiás Héttvégében nem stábtagnak és itt igen. Egy lassú folyamat, mire szétválik a két rendezvény és tényleg különbözni kezd. Miközben a célkitűzések eredetileg is nagyon különböztek, de a működés és a személyi átfedések miatt ez egy kemény munka, ami egy csomó konfliktussal is jár. Például egy adott kérdésre nem azt mondani, hogy hát ez így menjen, mert a Pszichoterápiás Héttvégen is így megy tíz éve. Hiszen ez nem a Pszichoterápiás Héttvége. A Pszichoterápiás Héttvége a szakmának szól, a CCH pedig nem. A Pszichoterápiás Héttvége a pszichoterápiáról szól, ott módszerbemutató zajlik és szakmai közösségformálás, itt pedig nem ez a cél. Szerintem hosszútávon a módszerek is különbözni fognak. De ez egy folyamat, jó pár év, mire kiderül.

KM: Csináljátok ezt négy éve lelkesedésből, kíváncsiságból. Végül is egy olyan dolgot, amit nem csináltak pszichológusok eddig, ha jól tudom. Nem volt a fókuszbán, hogy pszichológusok társadalmi kérdésekkel foglalkozzanak. Mi történik magával a stábbal? Ti tanultatok valamit ezalatt a négy év alatt? Változott-e bennetek valami? Van-e valami, amit jobban megértettetek, vagy esetleg éppen ellenkezőleg?

BGy: Azt hiszem, nehéz erre választ adni, mert túlságosan benne vagyunk. Még nem egészen világos, hogy ez miben különbözik a Pszichoterápiás Héttvégektől. Nem egészen világos, hogy mit tettünk le az asztalra a sok munkával, hogy ez hogy hatott-e az emberekre. Persze, ismerek pár embert, aki azt mondta, hogy nagyon. De egy csomó dolgot nem tudunk. Próbáljuk érteni, hogy mi történt, meg mi fog történni, és hogy velünk mi történik. Ez egy nagyon jó kérdés, de egyelőre az én fejemben homályos. Sikkes lenne azt mondani, hogy hohó, ez meg az változott.

BJ: Szerintem ez a kérdés kicsit olyan, mintha azt kérdeznénk, hogy volt-e a rendszerváltásnak bármi értelme. Mondhatjuk, hogy most huszonöt évvel vagyunk a rendszerváltás után és lám-lám. Én azért úgy gondolom, hogy volt. Ez kicsit annak a kérdése, hogy tudjuk-e tartalmazni a nem-tudásból fakadó feszültségeinket. Például, hogy pillanatnyilag nem tudjuk, mi fog ebből kikavarodni, nem biztos, hogy tudjuk, éppen most mit tanultunk. De bízunk benne, hogy valahogy előre fogunk jutni. Ahogyan abban is lehet bízni, hogy ami most történik körülöttünk a társadalomban, az egy folyamatnak egy lépcsője. Az elmúlt huszonöt évben egy csomó olyan pont volt, amiről visszatekintve lehet látni, hogy állomás volt, pedig akkor nagyon elárasztónak éltük meg.

BGy: Én egy személyeset tudok mondani, ami valószínűleg nem minden stábtagnak igaz. Nekem ez valahogy a felnőtté váláshoz kapcsolódik olyan értelemben, hogy huszonévesen az izgatott, hogy mi van a csajokkal. Nem mondanám, hogy ez most nem izgat, de most már az is érdekel, hogy mi van a társadalommal. Az önmagunkon túli ténykedés és megértés, az most vált valahogy igazán fontossá a számomra.

Az interjút Kovai Melinda és Lénárd Kata készítette, és Kovai Melinda szerkesztette.